

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KULTURY MEZOPOTÁMIE

VY_32_INOVACE_DVK1108

KULTURY MEZOPOTÁMIE

- Autor: Mgr. Jan Souček
- Vznik: 09 / 2012
- Téma: Starověké umění
- Předmět: DVK / 1. ročník
- Anotace: Charakteristika, periodizace a přehled starověkých kultur Mezopotámie

UMĚNÍ STAROVĚKU

- **STAROVĚK – OD cca 4000BC**
- **PRVNÍ STÁTNÍ FORMACE**
V MÍSTECH PŘÍHODNÝCH KLIMATICKÝCH
PODMÍNEK (TEPLO, VODA)
- OBLAST MEZOPOTÁMIE, EGYPT, ČÍNA, INDIE,
EGEJSKÁ OBLAST
- **ZNALOST KOVŮ** (SLITINA BRONZU OBJEVENA
V MEZOPOTÁMII KOLEM ROKU 3000BC)
- **ZNALOST PÍSMÁ**
- **OTROKÁŘSKÉ DESPOCIE**

PRVNÍ STAROVĚKÉ STÁTY

V oblasti
Úrodného půlměsíce
se zrodily nejlepší
podmínky ke vzniku
prvních civilizací

- Tato oblast zahrnuje deltu egyptského Nilu, na kterou navazuje krajina jihovýchodního pobřeží Středozemního moře s Palestinou, Libanonem a Sýrií. Horní oblouk půlměsíce vystupuje až k tureckému pohoří Taurus, odkud se stáčí k jihu. Největší šíře dosahuje v historické Mezopotámii a jeho pravý, východní okraj pak končí v Perském zálivu.

- Pro vznik prvních civilizací musely být ale především **dobré zemědělské podmínky**. Základem takovýchto podmínek je **dostatek vody a tepla**. Zhruba od počátku 5. tisíciletí až do roku 500 př.n.l. se začínají v povodí velkých řek tvořit vesnice, města a později celé kultury. Jde často o řeky, které se každoročně vylévají ze svého koryta a zaplavují okolí úrodným bahnem.

- Některé z prvních civilizací se však staly pevným základem našeho současného světa.

3 100 Egypt

2100 Kréta

1300 Střední Amerika

3500

3000

2500

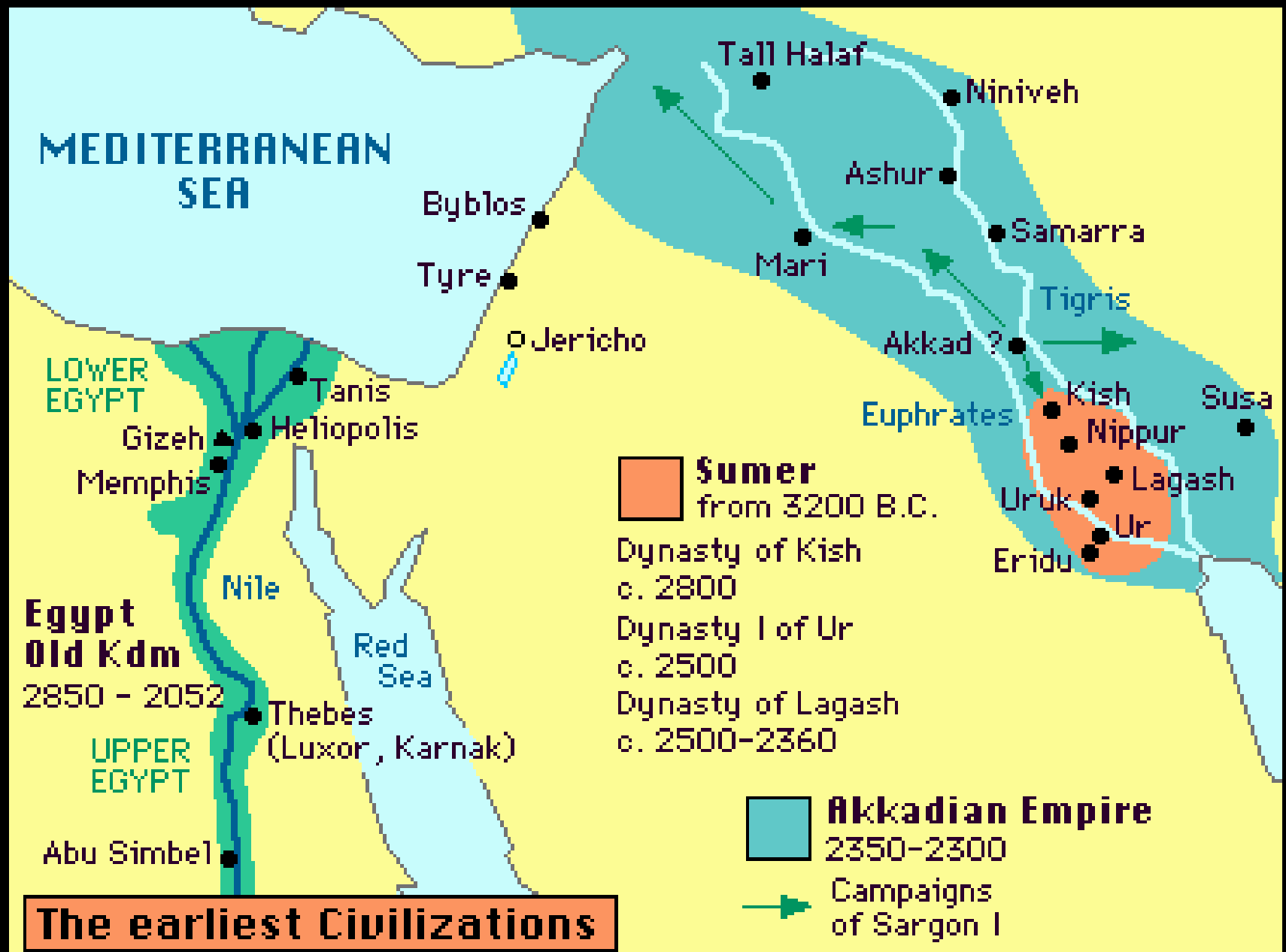
2000

1500 př.n.l.

3500 Mezopotámie

2550 Indie

1500 Čína

Další podmínky vzniku prvních civilizací

OBJEV A ZPRACOVÁNÍ KOVŮ

Kolem roku 3 000 př.n.l. došlo v Mezopotámii **objevu bronzu**. Důsledkem byl obrovský **rozvoj řemesel a obchodu** a navíc – vojsko vybavené bronzovými zbraněmi bylo prakticky neporazitelné, dokud se ovšem nepřítel nevybavil zbraněmi stejnými, případně později železnými. Mezopotamské civilizace ale musely veškeré suroviny pro výrobu dovážet - velký vliv na rozvoj směny a vzájemné výměny poznatků.

OBJEV A VZNIK PÍSMO

Potřeba **organizace státní správy** vedla k postupnému **vzniku písma**. To se vyvinulo z prvním ideogramů, přes obrázkové (hieroglyfické) až po dnešní fonetické.

VZNIK KNĚŽÍ – NEJVYŠŠÍ VRSTVY SPOLEČENSKÉ HIERARCHIE

S **ústupem zvířecích kultů** se postava šamana mění v postavu **kněží**, který vykládá vůli bohů, ovládá písmo a všechny dosavadní vědy (matematika, geometrie, anatomie, lékařství, chemie..). Kněží zprostředkovává styk s bohy, čímž zaručuje ochranu a prosperitu společenství. Část úrody pak lidé odvádějí přímo bohům (ve skutečnosti tedy chrámům...), aby si zajistili jejich ochranu a náklonnost.

VZNIK VODOHOSPODÁŘSTVÍ

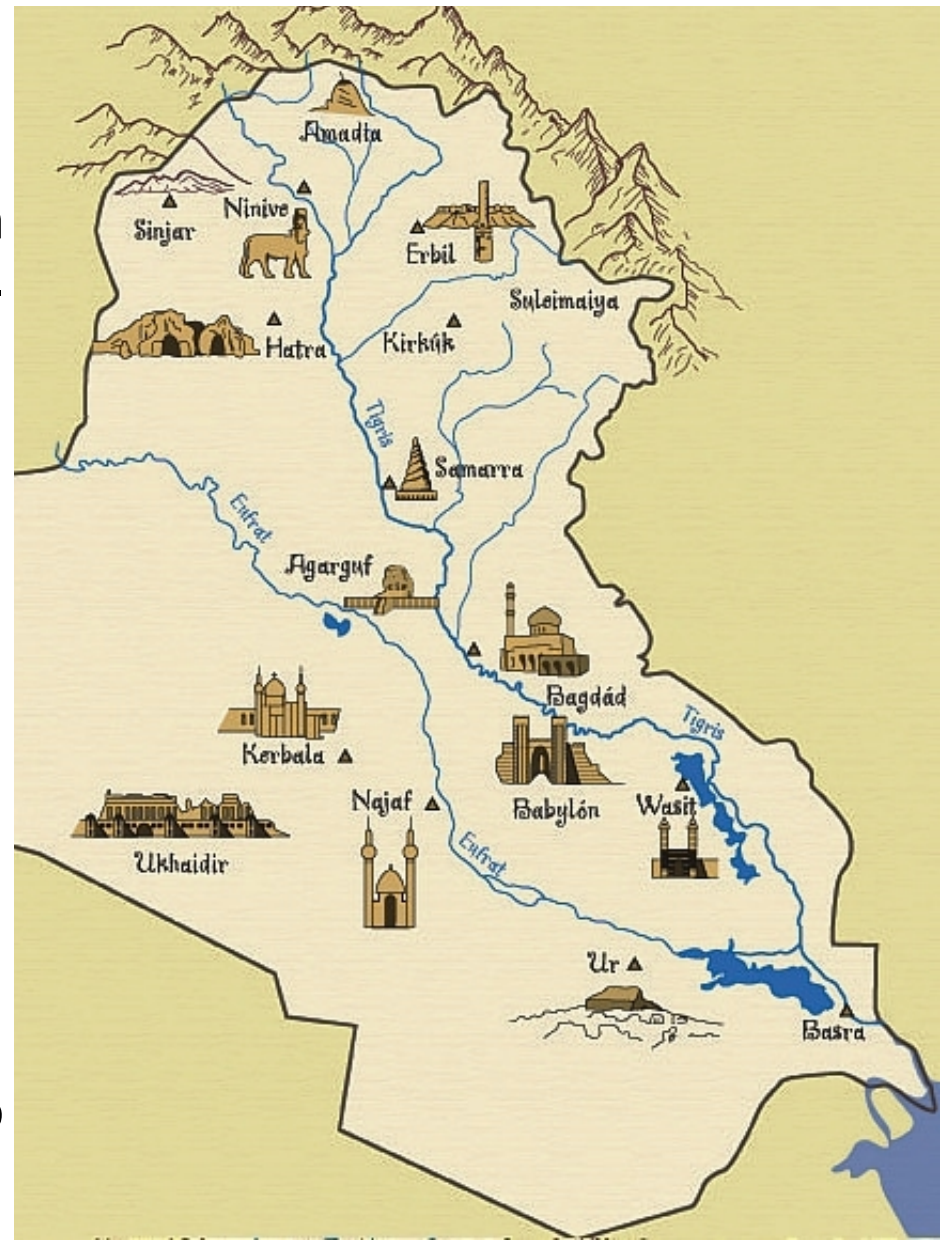
Jelikož základem zemědělství byla voda, zásadním mezníkem v rozvoji lidského světa se stalo **vodohospodářství** – závlahový systém, vysoušení bažin, hráze, kanály. Nutností se tedy stává velký počet lidí (užitečné i z obranných důvodů) a dobrá organizace. Vzniká tedy postava panovníka se stále větší mocí.

VZNIK OTROKÁŘSTVÍ

Potřeba většího počtu **dělníků** vede nutně ke vzniku otrokářství. Váleční zajatci se tedy už nezabíjejí, ale vykonávají ty nejtěžší práce. Otrokem se stávají i dlužníci nebo lidé za něco odsouzení.

MEZOPOTÁMIE

- (řecky mezopotamia - meziříčí), starověké **umění oblasti ležící mezi řekami Efratem a Tigridem**, v níž se rozvinula řada na sebe navazujících starověkých kultur; jejich vliv vyzařoval také do Afriky a Evropy.
- Mezopotamské umění je **uměním společnosti založené na orientální despocii a asijském způsobu výroby**, pro něž byly mj. příznačné pomalý vývoj a přes mocenské změny a nadvládu různých etnik (Sumerové, Akkadové, Asyřané) **kulturní a umělecká návaznost vývoje a jeho jednotu**.
- Kultura vyrůstala v **městských osídleních** (městské státy), kde se rozvinula monumentální architektura kde byly položeny základy věd, např. matematiky a kde vzniklo písmo (kolem 3000 př. n. l.).

Jak se žilo v Mezopotámii

Na základě nálezů poměrně zachovalých zbytků domu v Tell Madhúru lze usuzovat, jak se žilo v Iráku v dobách hluboko před příchodem našeho letopočtu (přibližně 4000 let před Kristem). Dům byl prostorný - kolem 200 metrů čtverečních a byl uspořádán podle vzoru tehdejších chrámů - malé místnosti obklopovaly jednu velkou. Dům byl opuštěn po požáru. Většina předmětů tak zůstala na svých místech a vše bylo přikryto vrstvou popela.

Orel se lví hlavou

Přívěsek z lapisu lazuli (tělo a křídla) a zlata (hlava a ocas) byl součástí tzv. pokladu z Uru. Výška je 12,8 cm.

Portrét z lité mědi

Tato hlava byla nalezena v chrámu bohyně Ištar v Ninive. Dokazuje, že dávní obyvatelé dnešního Iráku precizně zvládali odlévání technikou ztraceného vosku. S největší pravděpodobností jde o portrét Narám-Sína, vnuka zakladatele dynastie z Akkadu, Sargona.

Rampa vedoucí na střešku

Zdi domu v Tell Madhúru se dochovaly jen do výšky dvou metrů. Není proto žádný důkaz o tom, že by dům měl více pater. Rampa tedy vedla pravděpodobně na střešku. V prostoru pod rampou vedoucí na střešku byl chlad, proto byl využíván ke skladování potravin v hliněných nádobách.

Kuchyně

Zde ženy připravovaly jídlo pro početnou rodinu, která dům obývala.

Ústřední místnost

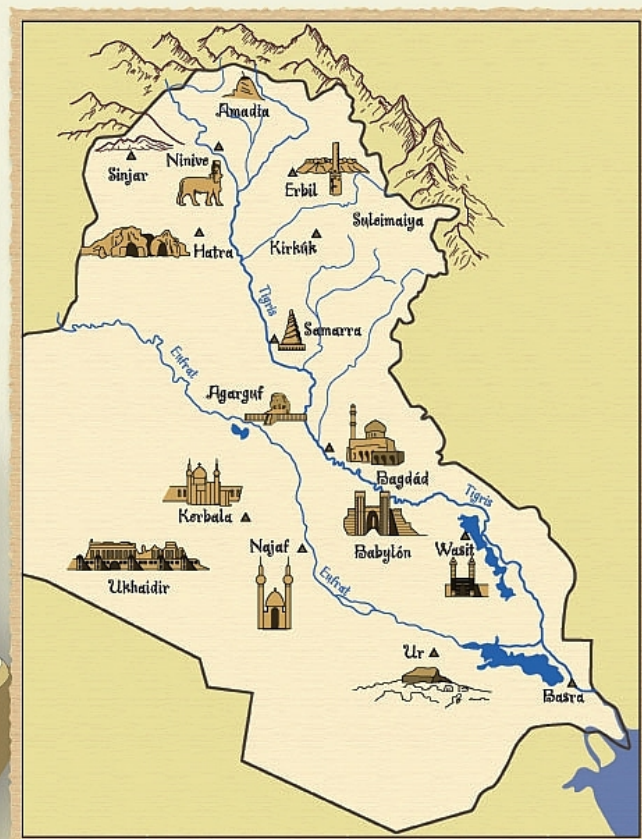
Zde se soustřeďoval život přibližně stejně, jak tomu je dnes v obývacích pokojích. Vzhledem k tomu, že ženy se musely starat o chod celé domácnosti, tato místnost byla spíše mužským teritoriem. Bylo zde umístěno i ohniště.

Dílna

Velké množství hliněných nádob a jejich střepů nasvědčuje, že v této malé místnosti byla hrnčířská dílna.

Rozdělení domu

Některé zdroje uvádějí, že domy byly rozděleny na dvě části. Jedna „patřila“ ženám, druhou obývali muži. Společně se setkávali pouze v ústřední místnosti. Podle odhadů v domě z Tell Madhúru žila velkorodina o 20 členech.

„Památková“ mapa Iráku

Na této mapě jsou vyznačeny všechny důležité památky, které je možné dnes najít na území Iráku.

Lov na lva

Královskou a náboženskou povinností v dávném Iráku byl lov na lva. Nejlepší lovecké scény ze starověkého Předního východu jsou vytesány na stěnách Aššurbanipalova severního paláce v Ninive. Podle četnosti těchto scén v umění je pravděpodobné, že králové v této zábavě nacházeli velké zalíbení. Jde se o reliéf ze sedmého století před naším letopočtem.

KULTURY MEZOPOTÁMIE

- **MEZI ŘEKAMI TIGRIS A EUFRAT POSTUPNĚ VZNIKÁ NĚKOLIK ODLIŠNÝCH NÁRODNÍCH KULTUR:**
- **SUMER** – NEJSTARŠÍ MĚSTSKÉ STÁTY JIŽ OD 4000 BC NA JIHU A U PERSKÉHO ZÁLIVU – **ERIDU, KIŠ, NIPPUR, URUK, UR** - TVŮRCI MEZOPOTÁMSKÉ KULTURY
- **AKKAD** – SEVERNĚJI, O MÁLO MLADŠÍ MĚSTSKÉ STÁTY
▶ SJEDNOCENÍ ▶ DOBYTÍ SUMERU ▶
- **AKKADSKÁ ŘÍŠE** (cca 2400 -2200 BC) – HL. MĚSTO **AKKAD** KONČÍ VPÁDEM **GUTEJCŮ** AŽ DO cca 2000 BC
- **NOVOSUMERSKÁ KULTURA** (2100 – 2000) MĚST. STÁTY – **UR III, LAGAŠ**
- **BABYLÓNSKÁ ŘÍŠE** – OD 2000 BC (CHAMMURAPI)
- **VLÁDA KASSITŮ** (asi 1600 až 1100 BC)
- **ASYRSKÁ ŘÍŠE** – OD 1000 BC – POČ. 7. STOL. BC - **NINIVE**
- **NOVOBABYLÓNSKÁ ŘÍŠE** – OD 6. STOL. BC, HLAVNÍ MĚSTO - **BABYLON** (KRÁL NABUKADNEZAR II.) ZNIČENA **PERŠANY** 1. třetina 6. STOL. BC (539 BC)

Chronologický vývoj starověké Mezopotamie

	Mesopotamia	Egypt	Israel / Palestine
3500-3100 BCE	Uruk		
3100-2900 BCE	Jemdet-Nasr	3100-2686 Early Dynastic	3150-2200 Early Bronze
2900-2700 BCE	Early Dynastic I		
2700-2500 BCE	Early Dynastic II		
2500-2300 BCE	Early Dynastic III	2686-2200 Old Kingdom	
2300-2150 BCE	Sardonic/Akkadian		
2150-2100 BCE	Guti	2200-2040 1st Intermediate	
2100-2000 BCE	Ur III	2040-1786 Middle Kingdom	
2000-1600 BCE 2000-1700 BCE	Old Babylonian Old Assyrian		2000-1200 Middle Bronze II
1600-1500 BCE	Dark Age	1786-1558 2nd Intermediate	
1600-1050 BCE	Kassite/Middle Babylonian	1558-1085 New Kingdom	1100 "Conquest"
1400-1000 BCE	Middle Assyrian		
1000-626 BCE	Neo-Assyrian		1050-925 United Kingdom
625-539 BCE	Neo-Babylonian		586 Exile
539-330 BCE	Persian/Achaemenid		539 Return
330-65 BCE	Alexander and Seleucid successors		
250 BCE - 230 CE	Parthians (Arsacid)		
230-650 CE	Sassanian		
650 CE - present	Arab / Islamic		

Zdroje:

PIOJAN, José. **Dějiny umění 1**, 1. vyd. Praha: Odeon, 1977. ISBN: 80-7176-765-4

kol. **Ilustrované dějiny světa - Úsvit civilizací**, 2. vyd. Bratislava: Gemini, 1993. ISBN: 80-7161-016-X

kol. **Encyklopedie starověkého světa**, 1. vyd. Praha: Perfekt, 2004. ISBN: 80-8046-269-0

AUGUSTA, Pavel. a HONZÁK, František. **Jak se žilo ve starověku**, 1. vyd. Praha: Albatros, 1989

PhDr. BALEKA, Jan. **Výtvarné umění – Multimediální encyklopedie**, 1. vyd. LEDA, 1998

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://commons.wikimedia.org/>

<http://www.donsmaps.com/indexpaintings.html>

<http://www.ucebnice-dejepisu.ic.cz/0102-dejiny-mezopotamie-akkadska-rise-sumerska-rise-babylon.php>

<http://www.cez-okno.net/clanok/pribeh-historie/valeckove-peceti-mezopotamie?page=4>

http://cestovani.idnes.cz/staroveka-mezopotamie-a-bomby-dkx-/kolem-sveta.aspx?c=A030407_172612_igsvet_tom

http://imgs.idnes.cz/igsvet/A030407_TOM_IRAKMAPAV_N.JPG